

OMLADINA

Glasiló narodno-radikalnega dijaštva.

Leto III.

Ljubljana, meseca rožnika 1906.

Štev. 3.

VSEBINA:

Josip Agneletto: Istrskim visoko-
šolcem!

Miloš Stibler: Pred počitnicami.
Adrija.

Josip Jurca: Kraški dijak. (Konec.)

A. K.: Akademična podružnica sv.
Cirila in Metoda v Gradcu.

Resna beseda voditeljem sloven-
skega dijaštva.

Listek.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Drobiž.

Modernega pedagoga imajo na kranjski gimnaziji v osebi klerikalnega suplenta R. Staro gorenjsko prislovico »šiba novo mašo poje« je začel s takim navdušenjem izvajati, da se vsak čas sliši o natrganih ušesih in krvavih nosovih. Isto pedagogiko, kakor v šoli, vporablja tudi pri telovadbi in zato ni čuda, da gine med učenci veselje do telovadbe. Gospodu ravnatelju uljudno svetujemo, da ga kar najtopleje priporoči za skorajšnji avanzma. Kranjska gimnazija si ga bo gotovo ohranila v najlepšem spominu.

Dunajskim »Gorotancem« v premislek! Upanje, katero je stavil slovenski Korotan v volilno reformo, se je klaverno izjalovilo. Schmerlingova krivična volilna geometrija se bo po Gautsch-Hohenlohevi predlogi uzakonila in novi »slovenski« koroški mandat je bolj v nevarnosti, kot je bil prejšnji kmetski volilni okraj. Koroški Slovenci, ki so stavili vse svoje upanje v novi volilni red, pa so lahko spoznali, da za obmejne brate nima srca niti slovenska ljudska stranka, kateri so strankarske koristi nad vse, niti slovenski napredni poslanci, ki mnogo kriče, a malo store. Prej kot slej se je pokazala upravičenost izreka: pomagaj si sam! — Razočaranje na Koroškem je splošno in žalibog je skoro pričakovati, da lepo narodno napredovanje zadnjih let prestane in da nastopi zopet stagnacija. Skoro bi človek toliko ne zameril starejšim politikom koroškim, da se naveličajo hudega in nehvaležnega narodnega dela; zameriti jim ne moremo, da ne poznajo drobnega ljudskega dela, predvsem dela za narodno izobrazbo, s katerim so zlasti Čehi v narodno povsem zanemarjenih krajih dosegli velikih vspehov. Da pa je Koroška akademična mladina — in to zlasti na Dunaju — še slabejša, to odpira žalostne perspektive. Dočim so združeni koroški visokošolci v Gradcu in v Pragi v akademičnih društvih, hodijo na Dunaju — razun par častnih izjem — svoja pota in se izogibljejo stikom z drugim slovenskim dijaštvom. Sicer so bili koroški visokošolci lani nekaj časa deloma v »Sloveniji«, deloma v »Danici«, toda izstopili so, ker ne pojmiyo smotra in važnosti akademičnih društev za bodoče narodno delovanje. »Sloveniji« so očitali nekako »kranjsko politiko«, — liberalni listi pa so pisali pred par leti, da se zavzema za »štajersko« — dasi niti polovica »Slovenijanov« ni Kranjcev in dasi stojimo izrecno izven političnih strank. — Zdaj so Korošci torej izven društev in — »politike«. Človek bi pričakoval resnih načrtov, uvaževanj o počitniškem in poznejšem delovanju. Kaj še! Gospoda se lepo zabava, kratí si dolgi čas s kakim prepirkom ali z velepomembnim preiskovanjem, ali je ta oziroma oni potomec tevtoburških Germanov — kaka divna perspektiva za koroške Slovence! Ne trdim, da so vsi taki, mnogo je navdušenih narodnjakov — a to je tudi vse. Nikjer ne opazimo onega narodnega navdušenja, ki bi tem mladim ljudem, od katerih se toliko pričakuje, vdihnilo vsaj čút požrtvovalnosti. Manjka jim predvsem smisel za drobno delo med priprostim ljudstvom. Nasprotno pa so iznašli veleimenitno sredstvo, ki naj povzdigne, ne narodov, ampak njihov ugled — sabljanje! Realizirati hočejo ono znano frazo: boj Nemcem do noža (v tem

JOSIP AGNELETTO :

ISTRSKIM VISOKOŠOLCEM!

Zlostne razmere istrskega slovanskega prebivalstva in njih vzroke smo orisali dovolj jasno v zadnjih številkah našega lista. Pomanjkanje izobrazbe je ono zlo, katero ovira med njimi vsak napredek in olajšuje tujcu njegovo potujčevalno delo. Ali tarnanje in zdihovanje nam nič ne pomaga, treba je iti na delo, treba odstraniti zlo, ki ovira naš napredek in podati istrskemu ljudstvu kolikor mogoče visoko izobrazbo, da ga ohranimo in usposobimo za nadaljni boj.

Širiti izobrazbo je danes poklicano predvsem učiteljstvo in duhovništvo. Vendar si ne moremo prikrivati, da ta dva faktorja v Istri daleko ne izpolnjujeta naloge, ki jima pri maloštevilnosti ondotne inteligence pripada. O vzrokih tega pojava nočemo razpravljati — predvsem, ker vemo, da ne leže povsod v slabi volji dotičnih činiteljev. A jasno je, da je nujna potreba, da se število narodnih delavcev, zlasti na neobdelanem polju ljudske izobrazbe kolikor možno pomnoži. Tu mora priskočiti na pomoč tudi — akademična mladina.

Sedaj imajo hrvatski akademiki svoj »Istrski klub«, ki pa nima za ljudstvo veliko vrednosti, ker se zanj niti ne ve. Hrvatski akademiki niso ubrali pravih strun in poleg tega je vladala med njimi še precejšnja komodnost. Če pa so že kaj delovali, tega niso storili po onih krajih, kjer bi bilo to najbolj potrebno: v narodno izpostavljenih krajih.

Treba je zato, da se vse dijaško delovanje med istrskimi Slovani drugače organizira. Združijo naj se vsi slovenski in hrvatski akademiki iz Istre v ferijalno organizacijo, katere edini namen naj bi bil narodno probujati in izobraževati istrske Slované, to pa zlasti v onih krajih, kjer je nevarnost največja, a pritisk nasprotnika najhujši. Obmejnim krajem bodi posvečena največja pozornost. Res, da bo delovanje v teh krajih izvanredno težavno, ker je ravno tu najmanj visokošolcev in ker bo našemu delovanju nasprotna tudi duhovščina, ki je baš tu povečini italijanska. Ali to nas ne sme oplášiti. S požrtvovalnostjo in najboljšimi upi treba iti na delo in gotovo je, da uspehi ne bodo izostali.

Naše delo med narodom pa bo na drugi strani tudi drugačno od izobraževalnega dela drugih slovenskih ferijalnih društev kakor »Prosvete«. Mi ne moremo začeti z ustanavljanjem potujočih knjižnic, ker pri nas ljudstvo še niti čitati ne zna. Naše glavno delo bo — po vzgledu hrvaških visokošolcev iz banovine — učiti ljudstvo po najnovejših in najboljših

metodah čitati in pisati. Organizirati moramo predvsem analfabetske kurze. Koliko lahko v tem pogledu storimo v kratkih par mesecih! Tu deluje lahko vsak akademik sam v svojem kraju. Bodoča organizacija mu da le navodila in sredstva.

Dalje bi bilo treba prirejati razne veselice, da pridemo z narodom v najožji stik in ga odvrnemo od italijanskih zabav ter obvarujemo tako tujega vpliva.

Kako polje se nam odpira! Kjer le začnemo, povsod bomo orali ledino in orati jo je treba. Vseh skupaj nas je res le kakih 15, ali še vedno dosti, da vsaj začnemo in pripravimo pot mlajšim tovarišem, ki pridejo s pazinske gimnazije.

MILOŠ STIBLER:

PRED POČITNICAMI!

I.

Ako sodimo vse stremljenje narodno-radikalnega dijaštva po njegovem delu, moramo razločevati med dvema točkama, ki sta glavna znaka te struje. O prvi govorimo pri rednih akademičnih društvih, druga pa pride v poštev pri ferijalnih društvih te dijaške skupine. V svojih rednih društvih stremimo za tem, da se pred vsem učimo spoznavati ves materijelni in ideološki položaj slovenskega naroda, raziskujemo pa tudi, pod kakšnimi pogoji so dosegli drugi, pod enakimi razmerami živeči narodi ta ali oni uspeh, to ali ono dobro. Vobče nas zanimajo najrazličnejša vprašanja, ki razpravljajo o napredku, oziroma nazadovanju posameznih socialnih skupin, borečih se za svoj obstanek. Poglavje, ki nam govori o vseh teh dolžnostih, je kratko označeno z besedami: Spoznavati hočemo razmere!

Drugi del pripada našim ferijalnim društvom kot organizacijam našega počitniškega dela in je označen v besedah: Poljudno izobraževalno delo. Ta društva so neobhodno potrebna posledica našega dela v rednih akademičnih društvih, bila bi pa, ako bi slednjega ne bilo, tudi popolnoma nemogoča. Narodno-radikalna redna in ferijalna akademična društva so torej po svojem »programu dela« v tesni medsebojni notranji zvezi. V prvih se posveča največja pozornost posameznemu društveniku in njegovi izobrazbi z ozirom na zgoraj omenjene »razmere«, v slednjih pa nastopamo tudi že kot učitelji; tozadevni uspehi posameznika, ki se loti poljudnega izobraževalnega dela, so čisto odvisni od njegovih uspehov, ki jih je imel v rednih akademičnih društvih kot učenec. Vrednost naših ferijalnih društev je torej odvisna od vrednosti naših rednih akademičnih društev; naša ferijalna društva so najmerodajnejše merilo za vrednost narodno-radikalne dijaške struje sploh.

Da je poljudno izobraževalno delo potrebno, o tem danes ni več dvoma niti na Slovenskem. Ko je prišlo to spoznanje v našo domovino, se

je ves narod, rekel bi, kakor en mož vzdignil in možje, ki so jih sicer politične strasti gonile v najstrastnejše medsebojno sovraštvo, so se soglasno pridružili klicu po ljudski izobrazbi. Povsod pa, koder se je osobito majhnim, zatiranim narodom pokazala nova pot v srečnejšo in prostejšo bodočnost, je nastopila tudi mladina, ki jo je gnala želja po sodelovanju v velikem narodnem delu. Tako tudi pri nas narodno-radikalna struja, ki je vstopila v svoji počitniški organizaciji popolnoma v službo velike ideje o narodni prosveti. Sicer je bilo takrat še precej ljudij, ki so iz najrazličnejših — samo ne načelnih — vzrokov odrekli dijaku zmožnost za tako delo, pa tudi ta ugovor so do danes že ovrgli mnogi dokazi tozadevnega uspešnega delovanja resnega slovenskega dijaka.

Prvo, kar hočemo doseči, je, da se po temeljitih pripravah usposobimo in izvežbamo za dobre delavce na polju poljudnega izobraževalnega dela. Vcepiti si hočemo kot naraščaj bodočih narodovih voditeljev, bodoče Slovenske inteligence globoko ljubezen do naroda in pred vsem ljubezen in veselje do resnega dela za narod. In temu prvemu cilju se osobito približujemo v ferijalni organizaciji, ki služi v tem oziru kot sredstvo vsled svoje praktične strani boljše, nego redna akademična društva. Na posameznih članih naše organizacije pa je ležeče, ali bomo dosegli svoj namen v polni meri ali ne.

Naj omenim kar na tem mestu tudi glavni dosedanji nedostatek v naših ferijalnih društvih, ki se mora odpraviti, ako hočemo prispeti s popolnim uspehom do zaželjenega smotra. In to bi bilo, da je udeležba od strani tovarišev-somišljenikov na našem počitniškem delu mnogo prepričla. To je gotovo nedostatek in ne smemo si ga prikrivati. Sredstva — predavanja in ustanavljanje oziroma preustrojitev že obstoječih knjižnic — ki nam služijo pri poljudnem izobraževalnem delu, so taka, da jih more uspešno rabiti vsak akademik, ki se je količkaj zanimal za podrobnosti takega početja. In o teh podrobnostih (kakor snov za predavanja; poslušalstvo; knjige primerne za ljudske knjižnice itd.) se je že mnogo pisalo v I. in II. letniku »Omladine«, še več pa se je že govorilo o njih v naših rednih akademičnih društvih in na I. shodu narodno-radikalnega dijaštva lani v Trstu. Imel je torej prilike dovolj, kdor se je hotel z stvarjo seznaniti. In takih je bilo najmanj že dvajsetkrat več, kakor jih vidimo danes pri delu. Mislim pa, da ni nihče tako srečen, da bi bil doma v takem kraju, ki je že tako obdarjen z vsem dobrim, da bi bilo nadalnje delo nepotrebno.

O predavanjih in ljudskih knjižnicah iz ravno navedenih vzrokov danes ne bomo več govorili, priporočamo samo, da vsakdo, ki hoče stopiti v vrsto naših delavcev za ljudsko izobrazbo, vzame v roke prva dva letnika »Omladine« in poročilo tržaškega shoda, koder so veščaki o tem gradivu že razpravljali prav obširno in natančno. Pač pa hočem v naslednjem navesti nekaj špecijskih narodnih dolžnostij, ki jih ima dijak v počitnicah še razun zgoraj navedenega poljudnega izobraževalnega dela.

ADRIJA.

Ustanovni občni zbor slovenskega akademičnega društva »Adrija« v Pragi se je vršil dne 8. velikega travna ob veliki udeležbi v prvi vrsti čeških akademičnih krogov. Zastopani so bili med drugim: »Svaz českoslov. stud.«, klub »Antonín Čížek«, »Akademický členský spolek«, ferijalno društvo »Prácheň«, ferijalno društvo »Pisečtí akademikové« itd., dalje »Slovenski tehnični klub«, »Srbsko društvo Šumadija« i. dr. Nad vse pa nas je razveselila deputacija slovenskega akademičnega društva »Slovenije«, ki je nalašč prihitela iz Dunaja na naš občni zbor. Ko je bil tovariš I. Hočevnar otvoril občni zbor ter pozdravil navzoče, je načrtal v kratkih pa krepkih potezih program narodno-radikalnega dijaštva, ki ga bo zastopalo novo društvo »Adrija«. Po odobritvi pravil in po volitvah govori predsednik T. Jost nekako tako-le: »Naloga našega društva z ozirom na Prago, kot vseučiliščno mesto in kulturno središče češkega naroda obstoj v tem, da intenzivneje spoznavamo češke razmere in prosvetne institucije ter uporabimo potem pri nas, kar tu vidimo koristnega in dobrega. To pa se more goditi uspešno le s študijem na čeških visokih šolah. Zato bomo agitirali med slovenskimi dijaki, da pohajajo v večjem številu češke visoke šole v Pragi. Pogosto je bila že izražena želja, da bi Praga postala središče slovenskega dijaštva, kar danes še ni. Da se ta želja čimpreje uresniči, na to bo v prvi vrsti delovalo tudi naše društvo.«

Po rešitvi nekaterih formalnostij je sledila animirana in neprisiljena prijateljska zabava, tekom katere so se vrstile razne napitnice. Veselo razpoloženje je le še povečal dolgovezen in konfuzen govor tajnika »Ilirije« I. Hacina, ki je prav brez potrebe privlekel na dan afero Aškerc-Slovenija, prežvekoval razne citate iz Havlička ter navsezadnje zapel narodnemu radikalizmu slavospev: »ideje narodnega radikalizma so krasne in za slovenski narod edino rešilne«. Kaj takega nismo tako zlepa še slišali iz vrst naših načelnih nasprotnikov; zato je ta izjava tem važnejša.

Delavni program društva je prav lepo že označil novoizvoljeni tovariš predsednik. V smislu tega programa je na njegovo inicijativo društvo začelo že dve akciji, ki se bosta pač gotovo posrečili, ker imamo zasigurano sodelovanje češkega dijaštva. Prva akcija se tika dopolnitve češke filozofične fakultete v tem smislu, da bo mogoče delati slovenskim profesorskim kandidatom v Pragi tudi skušnjo iz slovenščine kot učnega jezika. Doslej so morali delati to skušnjo dodatno na Dunaju ali pa v Gradcu. »Adrija« poda tozadeven memorandum, ki se že sestavlja, akademičnemu senatu, poleg tega pa se bo stvar obravnavala na vseučiliškem shodu tekom meseca rožnika.

Druga točka našega programa je sestava žurnalističnega odseka, ki ga bodo vodili naši slovenski tovariši skupno s češkimi. Žurnalistični odsek bo imel nalogo informirati resnično in pravilno na eni strani češko javnost o važnih slovenskih dogodkih, na drugi strani pa slovensko javnost o čeških stvareh. Upamo, da bo ravno žurnalistični odsek — če se posreči in realizira

tako, kakor si ga mislimo — mnogo storil na polji medsebojnega spoznavanja Slovencev in Čehov.

* * *

Z ustanovitvijo »Adrije« je narodno-radikalna struja pridobila tretjo, važno postojanko, tako da ima sedaj v vseh treh vseučiliških mestih, po katerih študira večje število slovenskih vseučiliščnikov, svoja zavetišča. To je zopet dokaz, da ima naša struja dovolj životvorne moči v sebi.

Naloge, ki si jih stavlja novo društvo, pa so nam dokaz, da se zavedajo društveniki posebne važnosti, ki jo ima Praga za Slovence. Popolnoma drugačni kulturni in politični milijé, ki vlada v Pragi, je moral »Adriji« tako-rekoč vsiliti špeciijelne naloge, zato je dobro, da niso programa svojega dela šablonsko posneli po programih, ki jih zastopata »Slovenija« in »Tabor«.

Novemu društvu želimo najboljših uspehov in ga zavidamo zaradi lepih nalog, ki jih ima. Pred vsem pa želimo, da se člani »Adrije« navadijo med Čehi realnega, treznega umevanja vseh kulturnih in političnih vprašanj. V to svrhu jim bo Praga najboljša šola. Dočim plavamo Slovenci v politiki še vedno precej v raznih starih in novih frazah, se pri Čehih lahko učimo jeklenega, treznega mišljenja.

Vsekakor je »Adrija« že v prvih dneh svojega obstoja pokazala resno voljo k delu; želimo samo, da ne ostane samo pri besedah.

JOSIP JURCA

KRAŠKI DIJAK.

(STUDIJA. — KONEC.)

Naglašam, da nam v narodnem oziru vsaj posredno škoduje izobrazba, kakoršno dijaštvu v njegovih mladih letih nudijo tujci. Živo mi je pred očmi tip našinca, ki se z izobrazbo vred nasrka tudi tujega duha. V svojem elementu je tedaj, ko se govori o napredku in o prosveti, takoj pa se pojavi v njem duh zanikavanja, ko bi ga hotel prijeti za besedo in ga pozvati k narodnemu delu, delu za naš napredek in našo prosveto. Tem žalostnejše je to, ker z napredkom njegovega duševnega razvoja napreduje tudi negacija; z velikim, tujim merilom meri ljudstvo, iz katerega je izšel, namesto da bi pospeševal njegov naravni razvoj in proučeval njegove težnje po izobrazbi. To je čisto naravna posledica njegove vzgoje, a prav zato se mi zdi več ko opravičeno vprašanje, če ne bi bilo morda drugače, ko bi se bile plele mej učiteljem in učencem one nevidne niti, s katerimi si narodno čuteč profesor osvaja mlada srca in jim daje neki polet, neko samozavest in ustrajajočo moč.

Če je aprijoristična vera škodljiva, je aprijoristična nevera še hujše zlo. V življenju narodov velja stavek: »Kdor ne veruje, bo pogubljen.«

Čeprav vodijo kraški dijaški naraščaj drugačni vzroki, da si zlasti zadnja leta bolj izbira zavode ko nekoč, hočem vendar označiti ona mesta, ki so za nas v tem oziru važna, tudi z narodnega stališča.

Že zmlada, ko naš bodoči dijak niti zdaleka ne more vedeti, kako imenitno, slikovito in bogato mesto je Trst, ga vendar v prvi vrsti mika, da bi šel študirat tja. A ta želja ostane večinoma želja, kajti to razkošje si more privoščiti le malokateri Kraševец; učni stroški so namreč v tem velemestu tako veliki, da bi se kmalu dali primerjati vseučiliščnim. Na tržaški gimnaziji je omogočeno študirati skoraj izključno le onim našincem, ki najdejo zavetje v škofijskem konviktu. Sicer pa ta zavod Slovencev niti toliko ne vpoštevava, da bi v svojih letnih poročilih pisal njih imena v latinici. Morda je tu odločilna enotnost tiska, jaz pa spravljam to v zvezo z dogodki na raznih izletih in publikacijami tu službujočih profesorjev. Naglaša se tu duh nemškega jezika. Sicer je to nekaj krasnega, vglobiti se v življenje kakega jezika in spoznavati ljudsko dušo, in nemške součence, to lahko vodi naravnost k narodnemu radikalizmu, a kdo pove našim mladeničem, da je slovenščina, ta pastrka naših izobraževališč, tudi živ jezik in da se razodeva v njej morda še živahnejša duša nego v nemškem, ker je mlajša v svojem književnem razvoju! Mogočno vpliva na mladega človeka tudi italijanski svet, in morda bi se razlika mej bogatim velemestom in siromašno deželo, ki je tu tako ostro izražena, in ki jo dijak tako živo čuti, v njem nehote pretvorila v premembo narodnega prepričanja (to je vzrok nekdanjega, za nas tako usodnega potujčevanja), ko ne bi na drugi strani nanj blagodejno vplivala živa narodna zavest tržaških Slovencev.

Gorica nudi v vsem tem le pomanjšano sliko. Tudi tu sta gimnazija in realka nemški, a nemški duh se, menim, tu ne prodaja na debelo, ker se to pač ne bi izplačalo, kakor je pokazal lani ob neki priliki odločni nastop gimnazijcev. Iz statistik odseva pretirana strogost v klasifikaciji. Komur se te ni bati, mu Gorico lahko označim kot za nas naravno in primerno izobraževališče, ki zbira pod svoje okrilje večino kraškega dijaštva.

Glede kranjskih izobraževališč, katera moramo zadnji čas tudi upoštevati, velja za nas in Goričane sploh marsikaj, kar se je o tem že reklo za Korošce, le s tem razločkom, da moramo mi uvaževati tudi stremljenje, da dobimo v Gorici slovenske srednje šolē. Zavest skupnosti s kranjsko deželo je mej našim ljudstvom živa; ljudstvo zna istotako dobro »kranjsko«, kakor slovensko. Tudi naš dijak se na Kranjskem kmalu udomači, čeprav je mej kranjskim in našim življenjem precejšnja razlika. Dežela s svojo krasno naravo in slovenskimi mesti vpliva nanj ugodno. Navzame se tudi lahko gorenjskega ponosa in dolenske veselosti in dovtipnosti; z Notranjcem pa se lahko pogovorita kar po kraško.

Kolikor je torej naš dijak odvisen od zunanjih vplivov, ne pospešujejo ti vselej njegovega razvoja. Kolikor je pa sam svoje sreče kovač, bi si moral biti v svesti temeljnega pravila, ki ne velja samo za šolsko, ampak vsako življenjsko pot: Srce naj določa smer njegove poti, luč razuma naj mu

jo osvetljuje, in krepka in odločna volja naj mu da moči, da ne opeša na njej. Žal le, da so ravno pri nas zunanji in notranji vplivi v taki mejsebojni zvezi, da kjer govorijo prvi, morajo često molčati drugi. Zaveš, da se najbrž ne bo mogoče posvetiti višjim študijam, duši v njem željo po višji izobrazbi. Opozoril bi, ne toliko čitateljstva, kolikor kraške dijake same, še na sledeče. Kraševca označuje sploh neka resnost in premišljenost. A isti Kraševac, ki je bil morda dneve in dneve in tedne in tedne z jekleno vstrajnostjo zatopljen v svoje delo, pozabi na ves prestani in še neprestani trud, ko se mu razigra srce, in predá se veselju z vso svojo dušo. Prehod iz nevesele skrbnosti v neskrbno veselost pri njem sicer ni lahek, a je temeljit. Temeljito delo in temeljito razveseljevanje! Ali ples z dvanajstimi godci ali nič! In naj si tudi se študijami pridobi drugo naravo, prva se vendar povrača. In prav to je našega dijaškega naraščaja tragična krivda, ki včasih privede tega in onega do katastrofe. S tem pa ne mislim priporočati našemu dijaštvu kakšne mračne resnosti. Le trdo delo in prekomerna radost sta skrajnosti, sicer se spopolnjujeta; radost daje delu življenje in delo radosti pravi, naravni slaj. V tem tiči največkrat skrivnost uspeha. Omenjam to, ker mislim, da če ne moremo izpremeniti zunanjih nam neugodnih razmer, moremo pa vsaj zavestno vplivati na svoj notranji razvoj po načelu samovzgoje.

Ne vodijo me partikularistični, ampak drugi nameni, če se pečam obširneje baš s kraškim dijaštvom, ki ga je tako malo. Ni namreč vseeno, ali odleti cvet drevesu, ki je cvetja vse belo, ali drevesu, ki poganja cvetove le tuintam. Zlasti ni to vseeno pri nas, kjer bi potrebovali krepkega dijaškega naraščaja. Naše ljudstvo je namreč žejno izobrazbe. Čitajte le Erjavčevo »Besedo na kraški zemlji«, zamislite se v ljudsko dušo, in obšlo vas bo čuvstvo zadovoljnosti, da tu ni šele treba vzbuhati smisla za lepo in dobro, ker tiči že globoko v ljudstvu. Še bolje pa storite, če nastopite pri kakšni slavnosti bolj domačega značaja, morda najdete odmeva v ljudskem srcu in utegne se vam zgoditi, da bodo preprosti ljudje vstajali za vami in vsakdo hotel imeti svoj več ali manj posrečen govor. To vam bodi znamenje, da ste ubrali prave strune. Meni so se nekaj časa vzbuiali pomisleki, da ob takih prilikah morda ne govori ljudska duša, ampak kakšni drugi duhovi, a prepričal sem se od druge strani, da so ljudje res veseli vsakogar, kdor jim kaj pove. »Dokler kruha, do tedaj uka«, se glasi njih pregovor, ki je gotovo globok izraz njih resničnega mišljenja. Deloma sta ustregla njegovi ukaželnosti duhovnik in učitelj tam, kjer sta mu pomagala ustanoviti bralna društva, ki mu nudijo, kar mu nudijo: kjer jih kdo vodi, mnogo, kjer nihče, malo. Pravega izobraževalnega dela še ni. Spoznavati sebe, spoznavati domače ljudi in njih potrebe, skusiti prodreti tudi v tajne sile njih dejanja in nehanja, študirati in se pripravljati na bodoče delovanje mej ljudstvom; to bi bila lepa in hvaležna naloga kraškega dijaka, ki bi mu bila obenem tudi lep spomin na srednješolska leta.

A. K.

AKADEMIČNA PODRUŽNICA SV. CIRILA IN
METODA V GRADCU.

V Gradcu so vroča tla. Še ni vgasnil ogenj strastnega nasprotstva, ki obvladuje manjšino slovenskega graškega dijaštva proti narodno-radikalni struji. Z zmagovitimi nazori in trdno voljo je posegla ta struja v zastarelo življenje graškega dijaštva, povsodi je skušala obnoviti z novimi idejami in mu udahnuti več resnosti in smisla za važna vprašanja stanovskega in narodnega dela. Naravno, da ni šlo brez boja. Nasprotniki so branili stari zavoženi položaj strastno proti napredni izpremembi pod pretvezo, da se bore proti »samolastnemu le za absolutno nadvlado stremečemu nastopanju Taboritov.« In če je že kedaj nastopila nada na mirnejše čase, je prav nerodno posegla vmes »domovina«, da je ogenj na novo razpalila. Tako je tudi pri graški podružnici Cirila in Metoda.

Po dolgoletni, zadnji čas nič kaj »vzorni« samovladi »Triglavovi« se je akademična podružnica proglasila za »skupno torišče« vseh dijaških struj. Naše nade v to premembo se niso izpolnile, glede uprave in »delovanja« v podružnici je ostalo pri starem, naš edini zastopnik v odboru — zvezani Triglavani in Zarjani so nam koncedirali le namestnika — ni mogel seveda nič opraviti. Letos pa so se pomnožile naše vrste v taki meri, da smo smeli upati na vspeh.

Podružnica je potrebna temeljite reforme in sicer ne le reforme denarnega položaja, kot edina specifično dijaška podružnica bi poleg navadnih podružničnih nalog mogla izražati mnenje dijaštva v družbinih internih vprašanjih, sprožila reformne ideje in sodelovala pri njih realizaciji. Vodila nas je le misel delovati za narodno-izobraževalne smotre »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Nasprotoval pa nam je nasprotnik, ki je nekako načelno perhoreščiral in odklanjal vse, kar od nas izide, »ker je narodno-radikalno.« Poročilo v 1. številki tega letnika »Omladine«, ki jasno in istinito popisuje dogodke v akademični podružnici in konstatuje, da je narodno-radikalna večina ponudila triglavansko-zarjanski koaliciji primerno zastopstvo v odboru, je dokaz, da nasprotnikom ni za skupno delo, ampak le za »justament«, da radikalci ne smejo imeti večine v odboru. Ker z glasovnico niso mogli zmagati, so se podali na pot protestov in pritožb. Naenkrat so iznašli, da se volitve niso vršile pravilno, — cel paket zavijan je kot vsklic romal v Ljubljano na razsodništvo »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Pričakovali smo natančne preiskave spornega vprašanja in nato nepristranske razsodbe. Mislili smo, da se bo razsodništvo svoji nalogi posvetilo resno, da je ne b a g a t e l i z u j e. Razsodilo, ki ga je podpisalo razsodništvo, je tako famozno, da bi ga mogla opravičiti le ali pristranost ali nečuvena nepaznost.

In kako se je sodilo! Edina podlaga so bili podatki tožiteljev; na obtožence t. j. novo izvoljeni odbor se ni niti oziralo, niti ga vprašalo za event.

pojasnilo glede trditev tožiteljev. Nas se je kratko malo — kontumaciralo. Razsodilo sicer previdno pravi, da so mu bile za podlago »pojasnila M. Stiblerja« (novega predsednika), — toda tovariš Stibler ni dal nikdar nikakih pojasnil razsodništvu; kar navaja razsodništvo kot »pojasnilo«, je neko pismo tovariša Stiblerja, ki ga je le-ta pisal prvomestniku »Družbe sv. Cirila in Metoda«, v katerem je na kratko omenjal zadnje dogodke v akademični podružnici. Pismo je bilo pisano, predno so se pritožili »obstrukcionisti«, je skoraj zgolj privatnega značaja, razsodniki pa so je z mirno vestjo proglasili za podlago dalekosežnega rozsodila.

Že ta nedostatek provzroča, da je družbinega rozsodništva rozsodilo nično. V podrobno kritiko njegovih izrekov se danes ne spuščamo, ker upamo, da se napaka in pomota razvidi in se nam da prilika, da branimo na pristojnem mestu svoje stališče in prinesemo dokaze. Omejimo se na to, da poročamo, kako je šla stvar po publikaciji rozsodila naprej. Od slavnega rozsodništva negovani »stari odbor« se ni pritožil le v Ljubljano, ampak tudi pri politični oblasti v Gradcu. Ta je pozvala tovariša Stiblerja ter zahtevala od njega znamenito »rozsodilo«. In zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi: vse tri točke »rozsodila« so bile ovržene kot nepostavne, protipravilne, — pritožba Triglavo-Zarjanov zavrnjena, predsednik in novi odbor, ki jih je rozsodništvo odstavilo, slovesno »in integrum restituti«, občni zbor pa, ki ga je sklical stari odbor prepovedan z motivacijo, da je sklican in naznanjen od neupravičenih oseb! »Stari odbor« je torej poskrbel rozsodništvu neprijetno blamažo. Razkrilo se je, kar je provzročila ali pristranost ali pa neodpustni šlendrijan.

Ni lepo, da »Družba« na ta način odbija od sebe ravno oni del slovenskega dijaštva, ki ji je bil vedno najudanejša in najdelavnejša opora.

RESNA BESEDA VODITELJEM SLOVENSKEGA DIJAŠTVA.

(DOPIS IZ PROFESORSKIH KROGOV.)

»**N**aj ne mislijo slovenski profesorji, da je v interesu naroda, ako puste v višje razrede le tiste, ki kažejo največ pridnosti v šolskih predmetih.« (Oml. III. l., št. 2, str. 31.) Pisec teh besed gotovo ni imel namena, katerega pa bo pri lahkomišelnih in domišljavih dijakih lahko dosegel: da so šolski predmeti postranska stvar. A vendar so za dijaka glavna stvar in v srednji šoli za profesorje edino veljavno merilo pri presojanju, ali je dijak sposoben za višji razred, ali ne. Po čem pa naj profesor presodi dijakovo vrednost in sposobnost. Izvenšolskega delovanja dijakovega navadno ne pozna in dostikrat tudi ne sme poznati, sicer ga šolski red prisili, da pokliče dijaka na odgovor. To stališče se mora braniti, da je šolska doba posvečena v prvi vrsti šolskim predmetom.

Ako preostaja dijaku časa, prosto mu je, da se bavi tudi z drugimi stvarmi in si širi obzorje. Toda šola mu bodi prvo, to je zdaj njegov poklic. Kdor tega poklica ne izpolnjuje vestno, navadno tudi drugih v poznejšem življenju ne bo vzel preresno. To je vzgojevalni moment. Da je ta trditev opravičena, dokazuje induktivni sklep vseh nekdanjih dijakov, sedanjih izvrševalcev raznih poklicov. V pretežni večini pač najbolj napredujejo v življenju bivši dobri učenci, slabi pa se poizgubé. Ako se zgodi nasprotno, da nekdanji »odličnjak« nikamor ne pride, je iskati vzroka gotovo v tem, da je pustil svojo prejšnjo pridnost in vestnost v svojem poklicu ter postal malomaren in površen. Izrecno slab dijak pa se malokdaj povzdigne pozneje k čemu izrednemu. Če kaže v katerem predmetu posebno nadarjenost, v drugem pa ne, to se naj od profesorjev seveda vpošteva! Zato bodi dijaku prva in glavna — ne edina — skrb šola! Vzor nam bodi i v tem bratski češki narod, čegar dijaki večinoma kažejo neverjetno pridnost v šolskih predmetih, zato pa tudi v poznejšem življenju uspešno konkurirajo z drugimi. To pridnost seveda rad zaničuje in prezirljivo zasmehuje ženijalni slovenski dijak — in skoro vsak slovenski dijak je »ženijalen« — ter si domišlja, da bo on iz šolskih klopi rešil svetovna vprašanja, četudi na marsikatero priprosto vprašanje profesorjev ne ve odgovora!

Navajajmo torej dijaka k temu, da je prva in glavna njegova dolžnost šola, ki je zdaj njegov poklic, da pa mora poleg šolskih predmetov vsak dijak študirati tudi druge stvari — ta manj, drugi več, kakor mu dovoljujejo šolski predmeti, ki nikdar ne smejo zaostati na ljubo drugemu namišljenemu delovanju! Slovenski profesor ima posebno težko stališče: Če je strog, se mu sponaša, da ubija slovensko mladino, da je tiran. Če je popustljiv, pa dijaki to kaj radi izrabljajo — v lastno škodo. V interesu slovenskega naroda gotovo ni, če pridejo na površje sami polovičarji. Za Nemca je lažje: on pride potem na nemško vseučilišče, kjer se ga še dalje razvaja in rine k skušnjam in skozi nje. Slovenski dijak pa ima na vseučilišču poleg bede tudi nasprotne (če ne sovražne) profesorje in eksaminatorje. Zato moramo pošiljati na vseučilišče le kolikor mogoče trdne in zanesljive ljudi. Drugače se ponesreči na vseučilišču ter postane pisar ali celo — slovenski žurnalist.

* * *

Dostavek uredništva: Po reku: *audiatur et altera pars* priobčujemo tu dopis iz profesorskih krogov, dasi se v več točkah z njim ne strinjamo. Tudi mi smo vedno naglašali, da smatramo skrb za šolske predmete za prvo in glavno dolžnost slovenskega dijaka. Zabraniti pa hočemo, da bi bila to dijaštvu edina skrb, kajti šola mu ne nudi in mu tudi nuditi ne more vsega tega, kar mora znati, ko zapusti gimnazijo. Povdarjamo privatni študij radi tega, ker ga premalo ceni i dijaštvo, i njegovi učitelji. Proti kakemu učitelju se obračamo le tedaj in izključno le tedaj, če vidimo, da dotični učitelj ne izpolnjuje svoje naloge tako, kakor bi jo moral, in če brez vzroka decimira še vedno preredke vrste slovenskega dijaštva. »Omladina«

zastopa interese dijaštva, seveda noče delati proti srednješolskemu učiteljstvu, ampak sporazumno ž njim za skupne smotre. Vabi torej slovenske profesorje, da priobčujejo svoje nazore še dalje. Kakor pa razkrivamo napake dijaštva, tako moramo opozoriti tudi učitelje na njihove napake, da jih odpravijo. Zato bomo priobčili tudi odločne ugovore.

LISTEK.

Doktorjem prava je bil dne 12. maja promoviran na graški univerzi tovariš absolvirani jurist Dragotin Koderman, starejšina »Taborja«. Iskreno čestitamo!

Odbor slovenskega akademičnega društva »Adrije« v Pragi, izvoljen na ustanovnem občnem zboru dne 8. vel. travna t. l., se je sestavil tako-le: predsednik fil. Tomaž Jost, podpredsednik jur. Stanislav Svetek, tajnik jur. Janko Bercé, gospodar med. Svobodin Toplak, časnikar jur. Vekoslav Kisovec, knjižničar fil. Ognjeslav Fludernik; namestnika sta jur. Vojteh Strnad in jur. Fran Ženko, preglednika pa teh. Janko Hočevnar in fil. Viktor M. Zalar. V eksekutivo narodno-radikalnega dijaštva je društvo poslalo tovariše fil. Tomaža Josta in fil. Viktorja M. Zalarja ter jur. Ernsta Rekarja kot namestnika.

Akademično tehnično društvo »Tabor« v Gradcu si je za poletni tečaj izvolilo sledeči odbor: jur. Fran Kotnik, predsednik; jur. Gustav Čokl, podpredsednik; phil. Fran Robar, tajnik; jur. Slavko Weixl, knjižničar; med. Mirko Černič, blagajnik; jur. Fran Lipša, gospodar; phil. Prekoršek, med. Robič, jur. Pučnik, pregledniki; jur. Slavko Lešnik in teh. Ciril Kraigher, odborova namestnika.

Izobraževalno delo v »Taboru«. V drugi majnikovi polovici pričel je tudi izobraževalni klub svoje delovanje. — Tovariš Vesenjaki in Kramer sta imela praktične vaje z skioptikom, pri katerih je tovariš Vesenjaki tudi vzornopoljudno predaval: Od severa na jug. — Tovariš Stibler je predaval o poličnih razmerah med Avstrijo in Ogrsko — tovariš Kramer: O narodnem gospodarstvu — tovariš Vesenjaki o hrvaških razmerah in političnih strankah. — V mesecu juniju priredimo več poučnih izletov. K.

Akademično društvo »Slovenija« na Dunaju si je za letni tečaj izvolilo sledeči odbor: phil. Fran Mravljak, predsednik; med. vet. Ivan Lešničar, podpredsednik; iur. Josip Agneletto, tajnik; med. Andrej Jenko, blagajnik; phil. Fran Bradač, knjižničar; jur. Ivan Debenjak, arhivar; med. Slavko Slamnik, gospodar; med. vet. I. Prislani in jur. Ernst Kobè, namestnika; phil. Ludovik Cimperman, phil. Josip Breznik in phil. Anton Lovše, pregledniki.

Josipu Stritarju je poslalo akademično društvo »Slovenija« o priliki slavljia njegove sedemdesetletnice naslednjo brzojavko: »Da si nam zdrav,

slovenski zvonikar, — ki trume zbral si k narodni molitvi, — premotil ni sovražni Te vihar — ob lini stal si v miru in o bitvi. — Krog »Zvona« se je zbral številen zarod, — in vsi šepečemo, kedar zvoni — molitev sveto: delo trud za narod!»

»Prosveta«. Narodna tiskarna je od svojega letošnjega čistega dobička darovala akad. fer. društvu »Prosveti« 100 K. — G. dr. Ivo Šubelj, ministrijaini tajnik na Dunaju, je podaril istemu društvu več lepih knjig za ljudske knjižnice. Srčna hvala!

Žrtev razmer. Na Dunaju se je ustrelil dne 31. m. m. filozof Fran Porenta. Ni bil iz naših vrst, a kako je njegova tragična smrt segla vsemu slovenskemu dijaštvu do srca, to je najbolj pokazal njegov pogreb, katerega se je dunajsko slovensko dijaštvo brez razlike struj udeležilo v impozantnem številu. In ni čuda! Saj smo ob Porentovi smrti začutili vsi, da se je odigrala pred nami žaloigra, kakor se jih z bolj ali manj žalostnim koncem odigra mnogo med slovenskim dijaštvom v tujem mestu. Lakota — njegovi tovariši so nam zatrjevali, da zadnja dva dneva ni nič jedel — mu je potisnila smrtonosno orožje v roke; a koliko je drugih, ki so iz istega vzroka bili že blizu temu koraku! Porentova smrt je slovenski javnosti in merodajnim činiteljem odkrila z vso drastiko ono bedo, s katero se ima boriti velik del slovenskega dijaštva. Pokazala pa je tudi z vso jasnostjo, kako nezadosten je današnji način razdeljevanja podpor pri slovenskem podpornem društvu na Dunaju. Kakor smo čuli, umrli tovariš kljub ponovnim prošnjam od podpornega društva ni dobil nikake podpore. Sodilo se je po premoženjskih razmerah njegovih starišev, upoštevalo se pa ni, da ne dobiva od doma nikake podpore, ker starišem ni izpolnil želje, da bi bil šel v — semenišče; sodilo se je potem, da je imel bogatega strica — župnika, upoštevalo se ni, da mu je odtegnil podporo. Danes odločajo pri slovenskem podpornem društvu edinole ljudje, ki stoje izven dijaških vrst in ne poznajo gmotnih razmer posameznika, Ravno slučaj Porenta je pokazal, kako korenite reforme treba v tem oziru, ako se hoče doseči, da se bodo itak pičle podpore razdeljevale pravično. In to pač ne pojde drugače, kakor da se dà zastopnikom in zaupnikom dijaštva pravica, da s svojimi nasveti in informacijami soodločujejo pri razdeljevanju podpor. Naj bi naš klic ne ostal neslišan in naj se ne čaka, da padejo nove žrtve.

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva je sklenila podati sledečo izjavo:

Narodno-radikalno dijaštvo in njegove organizacije, izmed katerih danes na željo »Prosvete« izrecno in s povdarkom imenujemo naše narodno-radikalno ferijalno akademično društvo »Prosveto«, stoje nepremično na stališču, da se dijaštvo razvijaj in vzgajaj popolnoma samostojno in neodvisno od političnih strank. To načelo smo si postavili, da si more dijaštvo stvoriti politično prepričanje prosto vsakega apriorizma in ovirajoče vezi, povdarjamo je v interesu politične izobrazbe in značajnosti slovenske inteligence, da omogočimo neprestano napredovanje slovenskega političnega življenja. Zato je ta princip trajen in nespremenljiv del

našega programa. Ne omaje ga noben nov pojav v slovenski politiki, tedaj tudi ne reformno stremljenje v narodno-napredni stranki, niti njen sklep, da podpira ljudsko-izobraževalno delo narodno-radikalnega dijaštva. S tem odločno zavračamo vse tendenčne laži, ki so se z raznih stranij širile v tej zadevi. — V Gradcu, dne 25. vel. travna 1906. — Za eksekutivo narodno-radikalnega dijaštva: Albert Kramer, t. č. predsednik.

V Ptuj so priredili o velikonočnih počitnicah okoliški visokošolci — Taborjani veselico s predavanjem in petjem. Čisti dobiček skromnega, a vrlo uspelega večera pripada fer. akad. društvu »Skali« ter se porabi v nakup za ljudska predavanja primernih diapozitivov. — Naj bi vrli tovariši našli obilo posnemalcev!

Deželne štipendije za štajerske veterinarce. Začetkom šolskega leta 1906/7 se podelita dve deželni štipendiji à letnih 600 K za slušalce na živinozdravniški visoki šoli na Dunaju, ki so pristojni na Štajersko. Štipendiji se podelita za celo petletno študijsko dobo. — Prosilci za ti štipendiji se morajo z veljavnim reverzom zavezati, da bodo po dovršenju živinozdravniške visoke šole ostali najmanj šest let v živinozdravniški službi na Štajerskem. Prošnje naj se vlagajo do 15. avgusta 1906 pri štajerskem deželnem odboru. Opozarjamo štajerske slovenske abiturijente, da čim številnejše kompetirajo za ti štipendiji.

Slovenskih dijakov na spodnještajerskih gimnazijah v Celju, Mariboru in Ptujju bilo je leta 1895. 549, leta 1905. pa 651, torej jih je prirastlo le 102, t. j. za 18½%, dočim je število nemških dijakov na istih treh zavodih v istem času narastlo od 295 na 561 ali za 90%! To je uspeh »Studentenheimov«. Vobče pride na Štajerskem 1 slovenski srednješolski dijak približno na 600 slovenskih prebivalcev, 1 nemški pa že na 270 nemških prebivalcev. Na vsem Slovenskem pride 1 srednješolski dijak približno na 400 prebivalcev. Če primerjamo s tem kraljestvo Češko, kjer pride 1 češki srednješolec že na manj nego 200 čeških prebivalcev, potem se ni čuditi, zakaj smo tako daleč za Čehi. In vedno se še najdejo ljudje, ki govore, da imamo Slovenci preveč dijaštva! Te številke priporočamo »Popotniku« v ponatisk in slovenskemu ljudskošolskemu učiteljstvu v predarek, naj pošilja več sposobnega materijala v srednje šole. Saj ga ima!

Ženske slušateljice na visokih šolah. — Na avstrijskih univerzah je bilo vpisanih v zimskem tečaju 1905/6 347 rednih in 550 izvanrednih slušateljic. Od teh je študiralo 790 fitozofijo in 107 medicino. V Nemčiji je pa bilo vpisanih le 138 rednih, a 1769 izvanrednih slušateljic.

Število tehnikov je na 7 avstrijskih tehnikah v letošnjem letu poskočilo na 8509 (lansko leto le 7895). Največ je stavbenih tehnikov 4183, potem strojnih tehnikov 1901, tehničnih kemikov 715, arhitektonskih tehnikov 849 in splošnih tehnikov 791. Največ jih študira na Dunaju, namreč 2665, potem na češki tehniki v Pragi 2127, v Lvovu 1317, na nemški tehniki v Pragi 908, na nemški tehniki v Brnu 659, v Gradcu 598 in na češki tehniki v Brnu, ki pa ima šele dva letnika, 397. — V Nemčiji se je število tehnikov zmanjšalo od 15.959 na 15.744.

Statistiko slovenskega visokošolskega dijaštva v letošnjem letu priobčimo v prihodnji številki.

Na poljedeljski visoki šoli na Dunaju je vpisanih letos 551 rednih in 75 izvanrednih slušateljev. Od teh študira 183 poljedeljsko, 326 gozdarstvo in 117 kulturno tehniko.

Letošnji »Studenský almanach«, ki ga je pravkar izdal »Svaz českoslov. stud.« zasluži prav posebne pozornosti zaradi svoje krasne vsebine. Posebno opozarjamo na prof. Masaryka »Govor dijakom o veri in veri, o veri in šoli«, dalje na članek prof. Drtine »O akademični svobodi«, A. Frinte »Češki študent in slovanska misel«, Fr. Šelepe »Naše dolžnosti k srednji šoli«, A. G. »Majnšine in narodna celota« itd. Cena te krasne publikacije je 2 K, člani slovenskih akadem. društev ga morejo dobiti po 1 K. Naslov za naročitve: »Svaz českoslov. studentstva«, Praga, Spálená ul. 20. V. M. Z.

»Česká liga akademická« je ime klerikalnemu akademičnemu društvu v Pragi, kojega ustanovni občni zbor se je vršil 12. vel. travna pri zaklenjenih vratih pod obrambo policijskih sabelj. Društvo hoče — kakor pravi samo — »pobijati smeri, ki so naperjene proti razodeti veri, v kateri smo se narodili.« Po domače se to pravi, bojevati se po znanih klerikalnih metodah proti naprednemu češkemu dijaštvu. Radovedni smo, jeli bo ta boj kaj zalegel. V. M. Z.

O učenju tujih jezikov je »Omladina« že večkrat pisala. Da pridejo pri nas v prvi vrsti slovanski jeziki v poštev, to se razume samo po sebi. Za vsakogar pa, ki se hoče intenzivneje baviti s politiko ali sploh z javnim življenjem, so slovanski jeziki naravnost neobhodno potrebni. Kakor vemo iz lastne izkušnje, naleti začetnik pri učenju slovanskih jezikov na težkoče, ki mu jemljejo veselje, če nima posebno dobre volje. To je posebno skrb za dobro slovnico, slovar in primerno berivo. Največkrat je dijak prisiljen, da se muči s kakšnimi obskurnimi slovnici ali predpotopnimi slovarji. Zato bomo v prihodnji številki pojasnili praktično pot, po kateri se je treba sistematično učiti slovanskih jezikov. Razun tega bomo prinesli naslove najboljših in dijaku najprimernejših slovníc in slovarjev. Nadalje bomo tudi objavili naslove različnih slovanskih knjigarjev in založnikov, tako da bomo imeli ob koncu leta celo listo naslovov, ki bo dobro prišla i dijaku, kakor tudi vsakemu drugemu izobražencu.

Narodni svet. Tudi med Slovenci se je nekaj zgenilo in začelo se je govoriti, da si ustanovimo svoj narodni svet. Kako so ga na Spodnjem Štajerskem skušali ustanoviti, to je iz časnikarskih poročil dovolj znano. Kdor se za idejo narodnega sveta zanima, temu priporočamo brošuro, ki jo je l. 1903. izdal Astyanax: Čeho nám třeba! Narodni svet ima po njegovih mislih sledeče naloge: pazorno zasledovati vse stroke in funkcije narodnega življenja; opazovati njegove uspehe in nedostatke; študirati njegove potrebe; iskati njegove slabosti in kjer je potrebno, gmotno in moralno posezati v njegovo korist; obračati pozornost na one zanemarjene strani narodovega življenja, ki ostajajo na veliko škodo naroda negojene in mrtve; pomagati z besedo, svetom in dejanjem, kjer je potrebno in delati vedno na to, da

se sile ne cepijo, ampak družijo. Skratka: narodni svet mora biti narodovemu telesu srce in mozek kjer se strnejo niti njegovih moralnih in kulturnih teženj, kjer je koncentrirana njegova zavednost, moč, volja in odločnost. — Knjižico, ki velja z malimi izjemami tudi za nas Slovence, prodaja knjigar Fr. Hovorka v Pragi po 60 h.

Prof. T. G. Masaryk je bil dne 20. vel. travna izvoljen na izrednem občnem zboru »Svaza českoslov. studentstva« soglasno za častnega člana vsled izrednih zaslug, ki si jih je bil pridobil kot neustrašen kulturni prvoboritelj. S političnimi nazori prof. Masaryka se v marsičem ne strinjamo, v njegovem boju proti klerikalizmu smo pa z njim solidarni, kar je pokazalo ravno to imenovanje, ki je tem pomembnejše, ker sta si klerikalizem in vlada podala roke, da z združenimi močmi uničita in zatreta vsako svobodnejše gibanje na Češkem, da v prvi vrsti ubijeta ravno prof. Masaryka kot voditelja v boju za svobodo vesti in prepričanja. V. M. Z.

Pesnik Anton Aškerc je odložil častno članstvo »Slovenije«. Storil je to s pismom, ki je za naše razmere značilno in ga v naslednjem ponatiskujemo: »Ljubljana, 24. marca 1906. Gospodu predsedniku akademičnega društva »Slovenije« na Dunaju! — Ob mojem takozvanem petdesetletnem oziroma petindvajsetletnem jubileju meseca januarja mi je čestital »Triglav«, ni pa bila tega štorila »Slovenija«, čije častni član sem tudi že kakih 15 let. Ne gre se tu za čestitanje samo ob sebi. Pameten človek o takih stvareh ne govori in se ne zmeni za to, katera privatna oseba mu je poslala po pošti ali po telegrafu par lepih fraz in katera ne. — Gre se le za razliko med ravnanjem »Triglav«-ovim in »Sloveniji«-nim. — Gospode odbornike Vašega društva smatram za olikane može in si torej ne morem misliti, da bi me bili ignorirali iz pomanjkanja kurtoazije. — Slišal sem pa, da je »Slovenija« spremenila svoja pravila in s tem svoj program, ter si morem misliti, da me je društvo prezrlo iz načelnih razlogov, da se ne strinja več s tendenco mojega peresa. To je popolnoma interna stvar »Slovenije«, ki mene nič ne briga. — Samo to je, da sem jaz potem tudi primoran izvajati iz razmerja, ki ga zavzema proti meni društvo, svoje načelne konsekvence. — Zato Vas prosim, da sprejmete nazaj častno diplomu, ki Vam jo danes vračam ter da me črtate iz imenika častnih članov »Slovenije«. Nočem, da bi morda moje ime kako kompromitiralo sedanjo »Slovenijo«. — Ne gre se za razžaljeno osebno častilakomnost, nego samo za načela. — Z odličnim spoštovanjem bivam Vaš udani A. Aškerc, m. p.« — Z ozirom na to je poslalo društvo vsled soglasnega sklepa občnega zbora g. Aškercu naslednje pismo: Vaše blagorodje! Občni zbor akademičnega društva »Slovenije« je sklenil sporočiti Vam, da društvo nikakor ni opustilo brzojavke povodom Vaše 50 letnice iz »načelnih razlogov«, ker nimamo nikakega povoda obsojati smeri Vaših pesnitev; tudi ne presojamo slovenskih pesnikov edinole s stališča njih tendence oziroma oblike, ampak glede njih celotnih zaslug za narod. — Z ozirom na ostale motive, ki so Vas privedli do tega koraka, pa jemljemo Vaše pismo na znanje. — Ob jednem Vam naznanjamo, da smo primorani sodbo o celi zadevi prepustiti

slovenski javnosti, ker se je stvar brez naše krivde že spravila v javnost in se skušala proti nam javno izrabljati na ustanovnem občnem zboru narodno radikalnega akademičnega društva »Adrije« v Pragi. — Za odbor akademičnega društva »Slovenija« na Dunaju, F. Mravljak m. p., t. č. predsednik, J. Agneletto m. p., t. č. tajnik.

O Slovanih v Istri. (»Edinosti« v odgovor.) Pod tem naslovom je priobčila »Omladina« v predzadnji številki moj članek, ki je imel namen seznaniti pred vsem slovensko dijaštvo s položajem ob naši južni meji. »Edinost« je o tej zadevi prinesla proti-članek, s katerim je skušala dokazati, da moje trditve niso bile pravilne. Ne iz prepirljivosti, ampak iz ozira na resnico sem prisiljen, tu izvajanja »Edinosti« zavrniti. V obče moram reči, da so istrske razmere dopisniku »Edinosti«, sodeč po njegovem odgovoru, slabo znane. — Dejal sem, da žive Slovenci v Istri več ali manj v tesnih stikih z mesti (pred očmi mi je bil predvsem Trst) in da to o gospodarskem oziru nanje slabo vpliva. Nato mi odgovarja »Edinost«: »Le na Koperščini so istrski Slovenci v tesnejši dotiki z mesti. Kaj pa velik teritorij, ki ga tvorita Buzeščina in sodni okraj podgrajski? Za te Slovence pač ne velja trditev, da je ta in ona svojstva istrskih Slovencev pripisovati tesnim stikom z mesti. Pa istrski Hrvatje, ali ti niso v stikih z mesti?« — Konstatirati moram predvsem, da Buzeščina ni slovenski teritorij. Le dve fari sta tu slovenski — okoli 2000 duš — bolje rečeno, le jedna: kajti sočerska fara je bezjaška. Kar se tiče Podgrada, pa le opomnim, da gre tam blizu jezikovna meja. Res je, da so tudi Hrvatje v stiku z mesti. Ali razumen človek ne bo primerjal vpliva onih malenkostnih istrskih gnjezd, katerih prebivalci so pretežno poljedelci, z vplivom Trsta. — Kot vzrok slabega gospodarskega stanja istrskih Slovanov smo označili tudi delitev tamošnjih posestev. »Edinost« meni, da vobče moja trditev ni resnična in da se le sem pa tam utegne primeriti kak tak slučaj. V resnici pa je delitev posestev v Istri splošno v navadi. Od Kozine do Vranjskega in južno doli do Promonturja je to v navadi in to niso le sporadični kraji. — Da še prepriča o gospodarski izobrazbi ital. kmetovalcev, pa bi svetoval g. dopisniku, da naj potuje peš po istrskih mestih in si ogleda ital. polja. Istega mnjenja kot jaz so v tej zadevi tudi slov. potovalni učitelji. — Da bi bil istrski Slovan bolj nagnjen k slabemu nego k dobremu, tega nisem trdil: a več kot 500 letno uplivanje ne ostane brez uspeha. Da je narod v svojem bistvu moralen, da ima v sebi mnogo življenske sile, je res; da bi se pa privzgojene slabosti dale odpraviti kar čez noč, ne verjamem. Položaja ne smemo slikati preoptimistično, toda ravno tako je gotovo, da moramo biti optimisti glede tega, kar se da izvršiti z neumornim delom.

Josip Agneletto.

Pisma za eksekutivo narodno-radikalnega dijaštva naj se pošiljajo na njenega predsednika iur. Alberta Kramerja, Gradec, Peinlichgasse 12.

slučaju do bridke sabljice!) S tem si hočejo izsiliti spoštovanje nemške, oziroma nemčurske inteligence na deželi. Recimo, da se jim to posreči. Pa bo-li s tem slovensko ljudstvo v Korotanu na boljšem? Pri nas bi rekli ljudje: gospoda ima preveč denarja, časa in krvi, zato si jo pa pušča in — smejali bi se. To bi bil efekt in menim, da tudi na Koroškem ne bo drugače. Pritožujete se nadalje, da ste osamljeni, da Vas nihče izmed koroške inteligence, ki je seveda nemčurska, ne pogleda, da nimate v počitnicah nobene družbe in da Vam zato ni obstanka v domačem kraju. Pa to Vas boli, da Vas nemčurji sovražijo? Jaz bi gotovo od Nemcev ne pričakoval drugega obnašanja. Menda vendar ne mislite, da bodo nemčurji — katere v dno srca peče zavest, da ste Vi kljub svoji izobrazbi ostali svojemu narodu zvesti, medtem ko so oni radi malenkostij postali efijalti — iskali Vaše družbe. Če imate kaj narodnega ponosa v sebi, pustite jih pri miru, a ne pozabite na priprosto slovensko ljudstvo. Če Vi izobraženci ne bodete razumeli duha časa, kdo ga pa bo? Če si ne upate napraviti predavanj, ali če se bojite fiaska, se vendar ni treba strašiti pogovorov s priprostimi sloji, na katere že slovenska govornica zelo vpliva. Poskusite vsaj to, saj Vas ne stane nič! — Pravite, da »Gorotan« ne more delovati, ker nima sredstev. Ne mislite vendar, da so drugim ferijalnim društvom rožice nastlane. Koliko je imel neki sredstev neki Vaš tovariš, ki je doma ustanovil lepo knjižnico? — Nadalje tožijo »Gorotanci«, da ne dobivajo tolikih podpor kakor Nemci. Za Boga, kdaj pa je še vžival slovenski dijak toliko življenskih udobnosti kakor nemški? Da je koroško podporno društvo zaspalo, je res žalostno znamenje. Če celo notorično bogati odborniki mesečnih prispevkov ne plačujejo redno, je to znamenje največje nemarnosti. Gospoda so menda pozabili, da so sami tudi nekdanj stradali! — A to gotovo obžalovanja vredno dejstvo vendar ne bi smelo biti povod, da kujete naklepe, da po končanih študijah pokažete Koroški hrbet! — Pa dovolj o teh žalostnih dejstvih! Kakor čujem, namerava narodno-radikalno dijaštvo o velikih počitnicah prirediti shod na Koroškem. Pridite vsaj tja, tovariši! Morda spoznate tam našo smer, ki Vam je bila dozdej in Vam je še tuja. Morda se tam uglobite v naš način poljudnega delovanja. Še je sporazum in skupno delo mogoče. V to svrho: Na svidenje! *Janko Leskovec.*

Koalicija »Zarja in Triglav«, vulgo »roženkranc in sablja« je po truda-polnem in rodoljubnem delu sestavila za svoje glasilo »Slovenec« brzojavko, ki poroča strmečemu svetu, da smo slovenski narodni radikalci v Gradcu zvezani z Nemci! Zakaj pa rodoljubni možje iz koalicije niso dotičnemu poročilu dostavili tudi besed, ki pravijo, da imamo mi Nemce, svoje ljube zaveznike, že tako v oblasti, da jim »sugeriramo mnenja«, kakoršnakoli hočemo, to nam še ni povsem jasno. Seveda, njihovo glasilo bi pač moralo potem čakati na brzojavko še kake tri dni. Mi narodni radikalci smo v sveti jezi preklinjali iste možje, ki so povzročili domovini tako gorje, a glej, v teh trenutkih najsvetejšega ogorčenja smo sami postali narodni izdajalci. Izdajstvo v zadevi volivne reforme, babilonska zmešnjava, ki je nastala v slovenski javnosti vsled dr. Koroščeve kandidature, in v največji meri naš

strah pred koalicijo »Zarja & Triglav« (opravičen strah, saj bi se zoper takšne nasprotnike zaman bojevali bogovi), vse to je povzročilo v nas ta preobrat. Sklenili smo zvezo z Nemci, da uničimo lastne brate! Sklenili smo zvezo z nemškimi gostilničarji in kavarnarji in ti naši zavezniki so Vas morali v hladnih nočeh metati na ulico. (Kaj ne, gospod P.? Opomba uredništva.) Sklenili smo zvezo z »Südmarko« in »nemško« policijo in tako preprečili občni zbor akademične podružnice, v kateri ste Vi z nedosežno rodoljubno požrtovalnostjo »delovali«. Sklenili smo — Bog Vas varuj, rodoljubni možje iz koalicije! — zvezo z nemško ljudsko stranko in pogodbo je podpisal sam dr. Derschatta. Tudi zveza s socijalnimi demokrati je že sklenjena. Policija nam je dala 250 mož na razpolago, da nas varuje raznih nočnih ptičev, vitezev žalostne postave in kar še je več take »pilharije« v Gradcu. Prihodnje dni enkrat prikorakamo, na čelu nam dr. Derschatta in dr. Schacherl, pred Vaše taborišče in gorje Vam potem — ker boste o tem gotovo hoteli obvestiti tudi Vaše glasilo, Vam priporočamo, da začnete na podlagi tukaj navedenih podatkov že danes sestavljati dotično brzojavko. V enem mesecu, mislimo, jo boste že srečno skrpucali, saj imate »posebne vrste zdravo pamet«.

Zanimivo je zasledovati pojave »Zorinega« »narodnjaštva«. Zadnji čas se na vso moč trudi dokazati, da bi se pravzaprav moralo imenovati »glasilo katoliško - mednarodnega dijaštva«. Čujmo, kako razpravlja v 6. številki o vprašanju, kako daleč sme iti narodna zavest, da ne trpi škode patrijotizem:

»Samoumevno je treba ohraniti v vsakih okoliščinah zvestobo državi, vladarju in domovini; nobena še tako utemeljena narodna pritožba, nobena še tako potrebna in intenzivna narodna bramba zoper krivične napade ne more opravičiti felonije in izdajstva. Kajti izdajstvo domovine je prepovedano vselej in povsod, v vseh okolnostih. — Zgodi se pa tudi, da kak narod čisto po krivici misli, da ga zatirajo, zanemarjajo, odrivajo. To se primeri zlasti če mora zahtevati državna oblast v svrhu jedinosti, pri toliki različnosti tako potrebne, od enega ali več narodov ali tudi od vseh narodnih žrtev in omejenj, zlasti glede na jezik. Državna oblast dela to in mora storiti na podlagi legalne pravičnosti (iustitia legalis), ki ureja pravne dolžnosti udov do celote, kakor se prilega družbinemu pravu. Vsled tega prava more in mora oblast naložiti državljanom n. pr. **dolžnost, rabiti, oziroma naučiti se kakega jezika, če je ta potreben v višje nam in splošne namene.**«

Svetujemo v očigled temu narodnjaštvu uredništvu »Zore«, da pošlje dotično številko »Zore« vsem vsenemškim poslancem. Kakor čujemo iz zanesljivega virá, hoče vsenemški poslanec Schönerer svoj predlog, da se uvede v Avstriji nemški državni jezik, utemeljevati z gorenjim pasusom iz »Zore«. Člankarju pa svetujemo, da čimpreje položi svojo masko. Prorokujemo mu hiter avanzma. Kar pridno naj nadaljuje s takimi članki. Da se priučí še boljšega sloga, naj si vzame za vzgled Peerz-Krulčevo pristno-patrijotično brošurico »Pri našem cesarju ...«